

רא"ש כאן) — הוכיחו אחרונים ששיטתו שאין צריך שם 'עבודה' לחנך כלי שרת. והאריכו בענין זה — ע' תו"י יומא לט; מקדש דוד ב; חונן דעה — יומא שם (ובעמ' ער); שבט הלוי שם וח"ה עט.

זמלקט את לבונתה ונותנה על גביו. דכתיב: ואת כל הלבונה אשר על המנחה' — כתב הגר"ח מבריסק (פסולי המוקדשין יח, יב): כשם שהקומץ, אם לא קדשו בכלי שנית, אינו ראוי להקרבה, ואף אם עלה — ירד (כדמוכח בסוגית זבחים פג), הוא הדין ללבונה, טעונה קידוש נוסף עם הקומץ, כפי שלמדו כאן וכמדוייק בלשון הרמב"ם (פסולי המוקדשין טז, ז), ואינה ראויה להקרבה ללא קידוש שני. ומה שכתב רש"י (במנחות טז) שלבונה אינה טעונה קמיצה ומתן כלי כוונתו היא שנתנית הלבונה בכלי אינה כקומץ שנתניתו כמוה קבלת הדם, אבל מכל מקום צריכים קידוש שני ללבונה בכלי.

והחזון-איש (בגליונותיו שם ובמנחות כא, ד) חלק על מה שכתב הגר"ח שצריך לתת הלבונה ביחד עם הקומץ בכלי. ומה שאמרו שנותן את הלבונה על הקומץ — לפי דברו בהוזה, שכיון שצריך להקטירה, הרגילות ליתנה על הקומץ. ואף לדברי הרמב"ם שצריך מתן כלי ללבונה, אין צורך באותו הכלי של הקומץ, ויכול ליתנם בנפרד. (ומשמע מדבריו שלרש"י א"צ ללבונה מתן כלי). וכן נקט השפת-אמת בפשטות, שאין הלבונה טעונה מתן כלי נוסף, שדוקא הקומץ, לפי שלא הוברר עד שנקמץ, לכך צריכים לקדשו שנית, משא"כ הלבונה. (וע"ש שמשמע שסבר כן גם בשיטת הרמב"ם. וצ"ב).

ע"ע: משנה למלך — מעשה הקרבנות יג, יב; מנחת חינוך קמד, ט; קרן אורה; מקדש דוד טז, ב.

דף טו

'בכלי שרת מקטיר ליה? אלא אימא מעלהו בכלי שרת להקטירו' — רש"י לא גרס כן (ע' בתורא"ש שפירש מה הכריחו). ויש מי שפרש על פי דיוק לשונות הרמב"ם (פסולי המוקדשין ב, כד יא, ו; מעשה הקרבנות יג, יב; עבודת יום הכיפורים ד, ב) שהעלאת הקומץ למזבח צריכה להעשות בכלי דוקא, אכן ההקטרה עצמה כשרה בין ביד בין בכלי. ובכך מתפרשים דברי הגמרא כפשוטם: 'בכלי שרת מקטיר ליה והלא ההקטרה אינה טעונה כלי? אלא אימא מעלהו בכלי שרת להקטירו' וההעלאה למזבח אכן טעונה כלי. (חידושי הגר"ז. וע"ע: שפת אמת מנחות כו).

'הקומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה... רבי יוחנן אמר משתיצת האור ברובו' — בדומה לזה מצינו לרבי יוחנן שאמר (בתענית כט). 'אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו (ליום צום ואבל) אלא בעשירי, מפני שרובו של היכל בו נשרף' — הרי שלשיטתו הולכים אחר שריפת רוב הדבר בפועל, ולא אחר תחילת שליטת האש.

זרשאיין הכהנים ליתן לתוכו יין ושמן ודבש. מאי טעמא? אמר קרא למשחה — לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלין' — הוצרכו להביא מקרא זה להתיר לכהנים ליתן לתוכו יין ושמן ודבש — כי יש ליתן טעם מדוע שונה איסור 'דבש' מאיסור 'שאור', שהרי אסור לחמץ את השיריים, ומדוע מותר לערב בהם דבש? — לפי שהתורה התירה לעשות כן משום 'למשחה', כדרך שהמלכים אוכלין. (מנחה חריבה). וע' חידושי הגר"ז שנשאר ב'צ"ע).

יש שהעירו מכאן על מה שציידו התוס' בבכורות (כו. ד"ה ואתי) שאין דין 'למשחה' אמור אלא בבשר ולא

בפת. והלא כאן מבואר לא כן (מרומי שדה; שו"ת דובב מישרים ח"א קיא)?
יש מי שתריך שלא אמרו התוס' אלא שאין חיוב של 'למשחה' אלא בבשר, אבל שייך ענין זה אף בשאר
דברים. ('מנחה חריבה' לרבי פנחס עפשטיין ז"ל. וגדולה מזה כתבו ראשונים, שיש לכהן המקבל פדיון הבן, לשבת ולא
לעמוד, דרך גדולה וחשיבות (ע' שו"ת מהר"י ברונא קכב, מהמדרכי הארוך — מובא באחרונים), הרי שענין זה שייך בשאר
מתנות כהונה, ולא דוקא באכילה).

ר'בן גמליאל אומר: כשם כו'. תניא, אמר להן ר'בן גמליאל לחכמים סופרים הניחו לי ואדרשנה
כמין חומר. דשמעיה לרבי מאיר דקאמר... אמר ליה...' — הברייתא מפרשת שר'בן גמליאל התייחס
בדבריו לדברי רבי מאיר. ובזה מבואר לשון המשנה 'ר'בן גמליאל אומר', ולא 'אמר ר'בן גמליאל' —
והרי אין מוזכרת במשנה שום מחלוקת, וכמאמר לעצמו הוא — לכך הביאו את הברייתא לפרש
שהדברים מוסבים על דברי רבי מאיר.

והעירו האחרונים שצריך לומר שאין זה ר'בן גמליאל אביו של רבי שמעון (ר"ג דיבנה), שהרי הוא קדם
לרבי מאיר, ואינו משיב על דבריו. אלא הוא ר'בן גמליאל האחרון, בנו של ר'בנו הקדוש. או שמא צריך
לומר 'רשב"ג' (אביו של רבי). (חכמת שלמה למהרש"ל; מהר"ץ חיות).

אולם גרסת הספרי (נשא) 'אמר ר'בן גמליאל', וכתב הנצי"ב בפרושו שם (עמק הנצי"ב), שכן עיקר, שאינו
מתייחס על דברי רבי מאיר, שהרי ר'בן גמליאל — רבו של ר"מ היה.

מאידך, מלשון 'חכמים סופרים' שאמר ר'בן גמליאל, נרמז (כפי שפרשו האחרונים — ריעב"ץ; ר"י ענגיל)
שדבריו מוסבים על דברי רבי מאיר, שנתכנה (בגטין סו.) 'חכם וסופר', שהיתה הסופרות מלאכתו. (כדאיתא
בעירובין יג.) ולפי זה משתמע כדיוק לשון המשנה 'ר'בן גמליאל אומר' ולא 'אמר ר'בן גמליאל'.

(ע"ב) 'כשם שמעשה מעשה בהמה...' — כבהמה זו שאין לה בן זוג מיוחד, כך היא החליפה בעלה
באחר (עפ"י רש"י; אברבנאל — נשא); —

הזנות, וכל קלקול הברית הוא מעשה בהמה. והתיקון הוא על ידי שמקריבה נפש-בהמית שלה להש"י.
[ועל דרך זה במנחת העומר, מקריבים כוחות הבהמיות להש"י, לזכך קדושת היסוד]. (עפ"י מחשבות חרוץ
דף נז)

'מה מים חיים שלא נעשתה בהן מלאכה...' — דהא חיים כתיב (רש"י). פירוש, שיהיו חיים וקיימים
בחשיבותם, וכיון שנעשתה בהם מלאכה והמלאכה פוגמת המים, ובעיני בני אדם נחשבים הם כמו
שופכים, הרי איבדו חשיבותם. (עפ"י חזון איש. והיה אפשר לפרש המיעוט, מפני שמים חיים הנובעים מהמעין, שלא
כמים הקויים ועומדים, אי אפשר שנעשתה בהם מלאכה).

'אמר רבא: לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו' — רש"י מפרש שרבא קאי על חכמים החולקים על רבי
ישמעאל. ואולם הרמב"ם מפרש שרבא לשיטת רבי ישמעאל אמר, שאפילו לא נשתמשו בכלי מעולם
— אם נתאכמו פניו, שבלה מחמת אורך השנים ללא שימוש, אינו כשר. [ומשום כך פסק הרמב"ם כרבי
ישמעאל, כי רבא שהוא בתרא, הולך בשיטתו]. (עפ"י כסף משנה — סוטה ג, ט. וכנראה כן גורס הרמב"ם במשנה,
שצריך כלי חדש, (כמבואר בפירוש המשנה להרמב"ם ולהמאירי). ואפשר שלהרמב"ם אין כלל מחלוקת בדבר. כ"כ במרומי
שדה. וע' באורך בספר באר שבע).

זמן העפר אשר יהיה וגו' — מלמד שהיה מתקן מבחון ומכניס' — יתכן שיסוד דרשה זו הוא מכך שקדושת המשכן [שלא כמקדש] אינה תלויה במקום אלא במבנה, שהרי פעמים היה קבוע כאן פעמים במקום אחר. ולכן די בהכנסת עפר מבחון והנחתו על גבי קרקע המשכן. (עפ"י משך חכמה — נשא ז, א. ע"ע בבאור הדרשות בחדושי הנצי"ב כאן).

ענינים וטעמים

למה מים ועפר וכתב? — מים, ממקום שבאת. עפר — למקום שהיא הולכת. כתב — לפני מי שהיא עתידה ליתן דין וחשבון. (ירושלמי ב, ב).

כלומר, אין העולם רשותך, שהרי באת מהעדר אל האפס, ועתיד אתה ליתן וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא הבעלים והעולם רשותו. כיון שכך 'אי אתה בא לידי עבירה' — אפילו שלא בכונה ובדעת, כגון 'הרבה יין עושה, הרבה ילדות עושה', וכפי ההלכה אדם מועד לעולם, בין שוגג בין מזיד בין ער בין ישן, כאשר הוא מוזיק ברשות שאינה שלו.

(עפ"י משך חכמה — נשא)

'פילוי של חרס חרשה' — אמרו במדרש: מפני מה סוטה אינה שותה בכוס של חברתה? — שלא יאמרו בכוס זה שתתה פלונית ומתה, על שום ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון.

(עפ"י ויקרא רבה, אמור)

לשון ודקדוק

'הניחו לי ואדרשנה כמיין חומר' — התוספות הביאו שלשה פרושים: מרגלית; בושם; מעשה (וע"ע תוס' קידושין כב: ע"ז מב סע"ב; ערוך). אף רש"י פרש קבוצת מרגליות החרוזות בשרשרת או בשמים הצרורים יחדו (ע' קדושין ט. כב: וכאן).

ונראה שנקרא 'חומר' על שם הקשירה והקיבוץ של אותם מרגליות ובשמים — שכן מפורש ברש"י שבת (קלח. ד"ה חומרי) 'חומר' — קשר. וכן כתב בעוד מקומות (שם סב. קדושין עג: וכן משמע בגמרא שבת נו: 'חומרתא דקטיפתא' וברש"י שם. וע"ש קיב. 'בדחומרתא דקטרי' וברש"י ור"ח. ולכן קראו לחוליות השרדה 'חומרי שדרה' (שבת קמו: וברש"י).

וזו לשון רש"י בברכות כד. ד"ה דורשי רשומות: 'קשרים' וסתומים הכלולים בתורה. דורשי חמורות גרסינן, והיא היא' — הרי שכינה 'חמורות' — קשרים. וע"ז מב: 'מנקיט רב ששת חומרי מתנייתא ותני' וברש"י. רצ"ב.

ויתכן שמקור לשון זו כמו 'יצברו אותם חמרים חמרים' — לשון צבירה וכינוס וכמו 'הבצלים שחמרן'. עוקצין בה. 'חמר' — כמו עמר, ערם. עוד על משמעות הפועל 'חמר' — ע' בזבחים נג).

ונראה שלכן השתמשו בביטוי זה בדרשת הכתוב שיש בו כמה פרטים, כסדר מעשה הסוטה, ומעשה רציעת עבד — כי שכל פרט ופרט מורה על ענין אחד וכונה מסוימת, אך הפרטים כולם משולבים וחרוזים וקשורים יחדיו, והמשילו הדרש לאותו קשר שעושים בחריזות פנינים ובצירית בשמים, שהוא העושה לחטיבה אחת.